

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัญหาด้านการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

2.1 แนวคิด และทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

2.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด และทฤษฎี

ในการศึกษาปัญหาด้านการจัดทำบัญชีและการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในภาวะที่ประเทศประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อประชาชนโดยทั่วไปทั้งพื้นที่ชนบทและชุมชนเมือง รัฐบาลจึงได้มีแนวคิดในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ซึ่งมีความจำเป็นที่จะมุ่งเน้นในการลดค่าใช้จ่ายของประชาชนและมุ่งการให้โอกาสแก่ภาคประชาชน โดยเฉพาะคนจน รัฐบาลจึงได้กำหนดให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสให้แก่คนจนเข้าหาแหล่งทุน โอกาสที่ทำให้คนจนได้เข้าหาแหล่งความรู้และโอกาสที่จะให้คนจนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ด้วยภูมิปัญญาตนเอง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อหว่านเมล็ดเงิน ไปยังหมู่บ้านและชุมชนอย่างไม่มีทิศทาง แต่เป็นนโยบายที่มุ่งเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อสร้างสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาความคิดริเริ่ม

ให้ชุมชน กำหนดอนาคตด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง อันเป็นการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง “โดยรัฐบาล จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท” (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2551: 1)

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดขึ้น คือ

1. เสริมสร้างสำนึกและความเป็นชุมชนในท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตัวเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ 5 ข้อ ได้แก่

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. การส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและสังคมของประเทศในอนาคต
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

การจัดตั้งและจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้กองทุนประสบความสำเร็จประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
2. การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้าน/ชุมชนเมือง เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตัวเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

หลักการจัดสรรเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีหลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
4. ความพร้อมของการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

การเตรียมความพร้อมและการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองจะต้องร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

1.1 สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชนในการเป็นเจ้าของกองทุนที่ร่วมกันบริหารจัดการ โดยประชาชน เพื่อประชาชนของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.2 สร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อทราบนโยบาย กลไก แนวทางการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

1.3 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการและบริหารจัดการกองทุน เริ่มจากร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุนจำนวน ไม่น้อยกว่า 9 คนแต่ไม่เกิน 15 คน โดยคำนึงถึงจำนวนกรรมการชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการหมู่บ้านนั้น ควรคำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้

2.1 องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือ จำนวน 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2 ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง

2.3 เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2.4 เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

3. การจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน (กติกา) กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตนเอง โดยมีแนวทางดังนี้

3.1 ประเด็นที่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

- วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

- ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ต้องไม่เกิน 1 ปี

3.2 ประเด็นอื่นๆ คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของสมาชิก เป็นผู้กำหนด

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อมีการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการ กองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ โดย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

4.1 บริหารกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรดอกผล รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

4.2 ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุน หมู่บ้าน

4.3 จัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน หรือสำนักงานกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

4.4 รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

4.5 จัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด

4.6 พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

4.7 ทำนิติกรรม สัญญา หรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน หมู่บ้าน

4.8 จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ คณะกรรมการกำหนด

4.9 สืบค้น และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรม ครุภัณฑ์ และวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ตลอดจนข้อมูลและการ ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

4.10 พิจารณาดำเนินการใด ๆ เพื่อสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกและหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

4.11 ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

4.12 ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

4.13 รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้สมาชิกทราบตามที่คณะกรรมการกำหนด

4.14 ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

5.2 จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2

5.3 ยื่นแบบการขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบข้อบังคับของกองทุน

5.4 เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคาร

5.5 การประเมินความพร้อมของกองทุน โดยคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

5.6 การรับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอนุมัติจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมีเอกสารดังนี้

- สมุดบัญชีเงินฝากกองทุน

- มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้มีอำนาจในการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคาร ไปแสดงต่อธนาคาร และมติดังกล่าวต้องให้ประธานกรรมการกองทุนลงนามกำกับ และรับรองสำเนาครบทุกหน้า

ทุนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่คณะกรรมการจัดสรรให้

2. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

3. เงินที่สมาชิกร่วมมาลงหุ้นหรือฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบ

คณะกรรมการกำหนด

4. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใด ๆ

5. ดอกผล รายได้ หรือประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย

1. การประชุม

1.1 การประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องมีกรรมการมาประชุมเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการกองทุนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกองทุนทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานและรองประธานกรรมการกองทุนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการกองทุนที่มาประชุมเลือกกรรมการกองทุนคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม สำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการกองทุนหมู่บ้านคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

1.2 การประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนจัดให้มีการประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเรียกการประชุมดังกล่าวว่าการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งจะดำเนินการในเดือนมกราคมของทุกปี ภายหลังจากการปิดบัญชีและทำงบดุลของกองทุนเรียบร้อยแล้ว เพื่อพิจารณาผลการบริหารงานของคณะกรรมการ ตรวจสอบฐานะการเงินของกองทุน นอกจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปีแล้ว คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้ เมื่อมีเหตุที่ต้องขอมติหรือขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกตามระเบียบบังคับ

2. การกู้ยืมเงิน การชำระคืน และการทำนิติกรรมสัญญา

2.1 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวน 50,000 บาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน หรือเงินยืมฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอนุมัติได้รายหนึ่งจำนวนไม่เกิน 10,000 บาท จากบัญชีกองทุนหมู่บ้านบัญชีที่ 1 (บัญชีเงินกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล 1 ล้านบาท)

2.2 การชำระคืนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย

1. เงินกู้ หรือเงินลงทุนทุกประเภท ซึ่งให้กู้หรือยืมจากเงินและดอกเบียหรือผลอันเกิดจากเงินที่ได้รับจากการจัดสรร หรือสมทบจากสำนักงาน ให้ผู้กู้หรือผู้ยืมชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับจากวันที่ทำสัญญา ยกเว้นเงินบัญชีอื่น
2. เงินกู้ หรือเงินลงทุนทุกประเภท ซึ่งให้กู้หรือยืมเงินหรือดอก หรือผลอันเกิดจากเงินกู้ หรือยืมจากสถาบันการเงิน ให้ผู้กู้ หรือผู้ยืมชำระคืนตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

2.3 วิธีการชำระคืน

1. สมาชิกติดต่อขอชำระคืนเงินกับคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบเงินงวดที่จะต้องส่งชำระ
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืน ให้สมาชิกจำนวน 3 ฉบับ
3. สมาชิกนำเงินฝากเข้าบัญชีของตนเอง พร้อมทั้งหลักฐานการถอนเงิน เพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าวนำฝากเข้าบัญชีที่ 1
4. ธนาคารมอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืน ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ให้สมาชิกเพื่อเก็บเป็นหลักฐานหนึ่งฉบับและนำไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหนึ่งฉบับ

กองทุนหมู่บ้านอาจสามารถกำหนดวิธีการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืม โดยการชำระคืนต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หรือชำระคืนโดยใช้บริการของธนาคารในการให้บริการในหมู่บ้านหรือชุมชน ทั้งนี้จะต้องกำหนดขั้นตอน วิธีการ ตลอดจนการบริการที่โปร่งใส เป็นธรรมแก่สมาชิก ทั้งนี้โดยกำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบีย หรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนเงินที่ขาด หรือค้างชำระเว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันควร ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกเงินคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

2.4 การทำนิติกรรมสัญญา

ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยสองคนเป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคล หรือทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. การออม (สัจจะสะสม/เงินหุ้น/เงินรับฝาก)

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกกองทุนออมเงินกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผ่านการถือหุ้นของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือมีเงินฝากสัจจะ หรือเงินรับฝาก ไว้ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีการเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ไว้รองรับเงินออมจากสมาชิกกองทุน (บัญชีที่ 2)

ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกอาจชำระเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้ในระเบียบหรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

4. การจัดสรรกำไร และการจัดระบบสวัสดิการ

การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีบัญชีหากปรากฏว่าปีใดมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรรตามระเบียบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

การจัดสรรกำไรสุทธิบัญชีที่ 1 ให้คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนหมู่บ้านและชุมชน โดยให้จัดสรรเป็นเงินสมทบกองทุน เงินประกันความเสี่ยงและเงินอื่นตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ห้ามมิให้จัดสรรกำไรสุทธิตามส่วนการถือหุ้นของสมาชิก สำหรับเงินสมทบกองทุนและเงินประกันความเสี่ยงให้คงไว้ในบัญชีที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอาจ

กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการในการจัดสรรกำไรสุทธิของบัญชีที่ 1 เพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ต่อไป

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านถือเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทุกกองทุนจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพราะรายงานทางการเงินที่ได้จากการจัดทำบัญชีจะเป็นเครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงานและแสดงฐานะทางการเงินที่แท้จริงของแต่ละกองทุน และเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ข้อ 46 ข้อ 47 และ ข้อ 48 ว่าด้วยการจัดทำบัญชีและการตรวจสอบ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต้องจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์วิธีการ ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด และจัดทำรายการรับ-จ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ รวมทั้งจัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปีรายงานต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
2. ให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำงบการเงินทุกหกเดือน เพื่อจะได้รับทราบผลประกอบการ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เนื่องจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเงิน จึงต้องมีการจัดทำ “บัญชี” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารเพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันความบริสุทธิ์และผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบว่า กลุ่มมีแนวโน้มก้าวหน้า ทรงตัว หรือขาดทุน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ “บัญชี” ยังช่วยให้ง่ายต่อการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติโดยตรง เช่น เற்றுญิกกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม คณะกรรมการตรวจสอบตลอดจนง่ายต่อการติดตามให้คำแนะนำและส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีหลักและวิธีการ ดังนี้

1. การจดบันทึกรายการ คือ การบันทึกรายงานทางการเงินเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันด้วยระบบบัญชีคู่ในเอกสารที่เรียกว่าสมุดบันทึกรายการขึ้นต้น หรือ สมุดรายวัน โดยบันทึกเป็นหน่วยเงินตราด้วยเกณฑ์เงินสด

2. การจัดประเภทรายการ คือ การนำข้อมูลที่ได้จดบันทึกไว้ในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นมาจำแนกประเภท และบันทึกในเอกสารที่เรียกว่าสมุดบันทึกรายการขึ้นปลายหรือสมุดแยกประเภท

3. การสรุปผลรายการ คือ การนำข้อมูลที่ได้จัดประเภทไว้มาสรุปทุกสิ้นงวดบัญชี เพื่อทราบผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงิน โดยทำสรุปในรูปของรายการทางการเงิน เรียกว่า งบการเงิน

4. การนำผลของการสรุปรายการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ การนำข้อมูลจากงบการเงินมาวิเคราะห์ด้วยวิธีต่างๆ และแปลความหมายตามความเชี่ยวชาญของนักบัญชี เพื่อให้กลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม ได้นำไปใช้ในการตัดสินใจ ได้แก่

- กลุ่มผู้ใช้อย่างนอก ได้แก่ เจ้าหนี้ หน่วยงานอื่นๆ
- กลุ่มผู้ใช้อย่างใน เช่น ผู้บริหารระดับต่างๆ เพื่อใช้ในการสั่งการ การวางแผนควบคุมและตัดสินใจ

งวดบัญชี

งวดบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเท่ากับ 12 เดือน โดยกำหนดตามปีปฏิทิน (1 มกราคม – 31 ธันวาคม) เว้นแต่กองทุนที่มีรัฐธรรมนูญ ชำระเงินต้นและดอกเบี้ยปีละครั้ง อนุโลมให้ใช้งวดบัญชีเริ่มวันที่ 1 ของเดือนถัดไปที่มีรัฐธรรมนูญ เช่น กองทุนกำหนดให้กู้ยืมและชำระคืนทุกวันที่ 20 ของเดือนมิถุนายน ของทุกปี ดังนั้น งวดบัญชีควรเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม – 30 มิถุนายน ของปีถัดไป เพื่อประโยชน์ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการจัดสรรกำไรให้แก่สมาชิกโดยไม่ต้องรอถึงวันที่ 31 ธันวาคม โดยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ข้อ 6

การจัดหมวดบัญชี

การจัดหมวดบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแบ่งเป็น 5 หมวด ดังนี้

1. สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงิน กองทุนเป็นเจ้าของ เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้เงินกู้ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น
2. หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันที่จะต้องชำระคืนในอนาคต เช่น เงินรับฝาก เจ้าหนี้เงินกู้ และเงินฝากสัจจะ(หากระเบียบของกองทุนกำหนดว่าเงินฝากสัจจะสามารถถอนได้โดยที่ไม่ขาดจากการเป็นสมาชิก) เป็นต้น
3. ทุน หมายถึง ส่วนของเจ้าของที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน เช่น เงินค่าหุ้น เงินจัดสรรจากกำไร เงินกองทุน 1 ล้านบาท และเงินฝากสัจจะ(หากระเบียบของกองทุนกำหนดไม่ให้สมาชิกถอนเงินสัจจะ หรือถ้าถอนแล้วจะถือว่าขาดจากการเป็นสมาชิกเงินฝากสัจจะก็จะถือเป็นทุนที่มาร่วมกันของสมาชิก)

4. รายได้ หมายถึง รายการที่ทำให้ทุนเพิ่มขึ้น เช่น ค่าธรรมเนียมแรกเข้าในการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ดอกเบี้ยเงินกู้(ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสมาชิกที่กู้เงิน) ค่าปรับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร และรายได้เงินบริจาค เป็นต้น

5. ค่าใช้จ่าย หมายถึง รายการที่ทำให้ทุนลดลง เช่น ค่าวัสดุสำนักงาน ดอกเบี้ยเงินรับฝาก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน(ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าพาหนะ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น) และดอกเบี้ยเงินกู้ยืม(ดอกเบี้ยที่กองทุนจ่ายให้สถาบันการเงินกรณีที่กู้ต่อยอด) เป็นต้น

การวิเคราะห์รายการ

การวิเคราะห์รายการ คือ การพิจารณารายการที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่ารายการนั้นมีผลที่ทำให้สินทรัพย์ หนี้สิน และทุน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง ซึ่งผู้ทำบัญชีจะต้องวิเคราะห์รายการให้ทราบผลก่อนที่จะบันทึกรายการในสมุดบัญชี ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์รายการ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. หาชื่อบัญชีที่เกี่ยวข้อง
2. จัดประเภท หรือ หมวดหมู่บัญชี พิจารณาว่່าบัญชีที่เกี่ยวข้องนั้นอยู่ในหมวดบัญชีไหน
3. วิเคราะห์ผลกระทบว่ามีผลทำให้บัญชีที่เกี่ยวข้องนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลง
4. นำผลการวิเคราะห์ไปบันทึกรายการในสมุดบัญชีขั้นต้น

สมุดบัญชีสำหรับการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สมุดบัญชีรายการขั้นต้น

1. สมุดบัญชีรายรับและรายจ่ายกองทุน

ในการบันทึกรายการในสมุดบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทำบัญชีจะต้องพิจารณาแหล่งที่มาของรายการที่เกิดขึ้นเสียก่อนว่ามาจากแหล่งใด โดยทั่วไปแหล่งที่มาของเงินกองทุนมีที่มาจาก 3 แหล่ง คือ

1. ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล (1 ล้านบาท)
2. เงินรับฝาก เงินออมสัจจะ หรือการลงหุ้นของสมาชิกในชุมชน
3. การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน

ดังนั้น ถ้าแยกสมุดบัญชีตามกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านสามารถแยกสมุดบัญชีออกเป็น 3 ชุด โดยแบ่งตามแหล่งที่มาของเงินทุนได้ดังนี้

สมุดบัญชีชุดที่ 1 ใช้สำหรับบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของเงินกองทุนที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล (1 ล้านบาท) หรือเรียกว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบัญชีเงินฝากออมทรัพย์บัญชีที่ 1

สมุดบัญชีชุดที่ 2 ใช้สำหรับบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของเงินที่สมาชิกออมไว้หรือลงหุ้นไว้กับกองทุนหรือที่เรียกว่า บัญชีที่ 2

สมุดบัญชีชุดที่ 3 ใช้สำหรับบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของเงินทุนที่ได้มาจากการกู้เงินจากสถาบันการเงิน หรือที่เรียกว่า บัญชีที่ 3

อย่างไรก็ตาม หากการแยกชุดบัญชีดังกล่าวเป็นการยุ่งยากและเพิ่มภาระให้กับกองทุนหมู่บ้านแล้ว กองทุนหมู่บ้านสามารถแยกชุดบัญชีออกเป็น 2 ชุด คือ

สมุดบัญชีชุดที่ 1 ใช้สำหรับบันทึกรายการที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรมาจากรัฐบาล (1 ล้านบาท) หรือเรียกว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบัญชีเงินฝากออมทรัพย์บัญชีที่ 1

สมุดบัญชีชุดที่ 2 ใช้สำหรับบันทึกรายการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นจาก บัญชีที่ 2 บัญชีที่ 3 หรือบัญชีอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบัญชีที่ 1

2. สมุดรายวันทั่วไป

ใช้สำหรับบันทึกรายการที่ไม่อาจนำไปบันทึกในสมุดบัญชีรายรับและรายจ่ายกองทุน โดยปกติเป็นรายการ โอนบัญชีต่างๆ เช่น รายการ โอนหรือปรับปรุงบัญชี รายการ โอนแก้ไขข้อผิดพลาดในการลงบัญชี รายการปรับปรุงบัญชีเมื่อวันสิ้นงวด รายการ โอนปิดบัญชี และรายการเปิดบัญชี เป็นต้น

สมุดบัญชีรายการขึ้นปลาย

1. สมุดบัญชีสรุปผล หรือ บัญชีแยกประเภททั่วไป

รายการที่บันทึกในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้น ให้นำจำนวนเงินของแต่ละบัญชีไปบันทึกในสมุดบัญชีสรุปผลหรือบัญชีแยกประเภททั่วไป ในกรณีที่ผ่านรายการจากสมุดบัญชีรายรับและรายจ่ายกองทุนบัญชีชุดที่ 1 และสมุดบัญชีรายรับและรายจ่ายกองทุนบัญชีชุดที่ 2 ให้ใช้ยอดรวม ณ วันสิ้นเดือนมาบันทึกในบัญชีสรุปผลหรือบัญชีแยกประเภท (บัญชีแยกประเภทจะใช้เฉพาะหมวดสินทรัพย์ หนี้สินและทุน)

2. สรุปบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายประจำปี

แบบสรุปบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายประจำปีจะใช้สำหรับบัญชีในหมวดรายได้และค่าใช้จ่าย

3. บัญชีกำไรสะสมและจัดสรรกำไรประจำปี

หลังจากที่ได้จัดทำงบการเงินเรียบร้อยแล้ว กองทุนจะทราบผลการดำเนินงานประจำปีโดยผู้ได้จากงบกำไรขาดทุน ซึ่งจะปรากฏยอดกำไรสุทธิประจำปี (บัญชีรายได้

สูงกว่าค่าใช้จ่าย) ถ้าไรสุทธิจะมีผลทำให้เงินกองทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะนำไปบวกเพิ่มในส่วน
เงินกองทุนในงบดุล และนำไปใส่ไว้ในบัญชีกำไรสะสมและจัดสรรกำไรประจำปีในช่องกำไร
สะสมหรือจัดสรร และเมื่อมีการจัดสรรกำไรสะสมก็จะจัดสรรตามสัดส่วนที่ได้ตกลงไว้

การจัดทำงบการเงิน

การจัดทำงบการเงินได้มีนักวิชาการได้อธิบายไว้หลายทัศนะดังนี้

นุชจรี พิเชษฐกุล (2548 : 3-5) ได้อธิบายไว้ว่างบการเงินนั้นจัดทำขึ้น โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะ
การเงินของกิจการ เพื่อประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ
ซึ่งผู้ใช้งบการเงินจะต้องประเมินความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดเงินสดและรายการ
เทียบเท่าเงินสด รวมถึงจังหวะเวลาและความแน่นอนของการก่อให้เกิดเงินสดและรายการเทียบเท่า
เงินสดนั้นจากข้อมูลที่ได้รับจากงบการเงิน ดังนั้น งบการเงินจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

1. ทรัพยากรทางเศรษฐกิจและความสามารถในอดีตของกิจการในการใช้
ทรัพยากรดังกล่าว โครงสร้างทางการเงิน สภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้และ
ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปซึ่งมีผลต่อฐานะการเงิน โดยทั่วไป
ข้อมูลเหล่านี้จะแสดงในงบดุล

2. ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงของผลการดำเนินงานเป็นข้อมูลที่
แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของกิจการ ข้อมูลเหล่านี้จะแสดงในงบกำไรขาดทุน

3. การเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการแสดงรายละเอียดแยกเป็น
กิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุนและกิจกรรมจัดหาเงิน ข้อมูลเหล่านี้จะแสดงในงบกระแสเงินสด

ทิพสุดา คมวงศ์วิวัฒน์ (2551 : บทนำ) ได้อธิบายไว้ว่าองค์ประกอบของงบ
การเงิน คือ การจัดประเภทรายการทางบัญชีแยกแสดงตามลักษณะเชิงเศรษฐกิจที่แสดงถึง
ผลกระทบทางการเงิน

แม้บทการบัญชีได้กำหนดองค์ประกอบของงบการเงินมี 5 ประเภท ได้แก่
สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่าย

องค์ประกอบที่แสดงถึงการวัดฐานะทางการเงินในงบดุล ได้แก่

1. สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากร
ดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจาก
ทรัพยากรนั้นในอนาคต

2. หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ภาระผูกพันดังกล่าว เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากร ที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

3. ส่วนของเจ้าของ หมายถึง ส่วน ได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการ หลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน ได้แก่

4. รายได้ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลา บัญชีในรูปกระแสเข้าหรือการเพิ่มค่าของสินทรัพย์หรือการลดลงของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วน ของเจ้าของเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงเงินทุนที่ได้รับจากผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ

5. ค่าใช้จ่าย หมายถึง การลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลา บัญชีในรูปกระแสออกหรือการลดค่าของสินทรัพย์หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วน ของเจ้าของลดลง ทั้งนี้ไม่รวมถึงการแบ่งปันส่วนทุนให้ผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมืองแห่งชาติ (2552 : 97) ได้อธิบายไว้ว่างบ การเงิน นับว่าเป็นรายงานที่สำคัญที่สามารถบอกถึงผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงินของ กองทุนหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ตัวเลขที่แสดงในงบการเงินจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการ บริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน และสามารถนำไปใช้ในการบริหารงบประมาณได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สำหรับงบการเงินที่กองทุนหมู่บ้านจะต้องจัดทำเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบดังกล่าว นั้น ได้แก่ งบกำไรขาดทุน และงบดุล ซึ่งงบการเงินทั้ง 2 งบ ให้จัดทำแยกชุดสำหรับกิจกรรม กองทุน 1 ล้านบาท (บัญชีชุดที่ 1) และกิจกรรมเงินออมของสมาชิก (บัญชีชุดที่ 2)

งบกำไรขาดทุน เป็นงบที่แสดงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในช่วง ระยะเวลาหนึ่งๆ โดยงบกำไรขาดทุนเป็นงบที่จัดทำจากบัญชีรายได้และค่าใช้จ่าย

งบดุล เป็นงบที่แสดงฐานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้าน ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่ง งบดุลจะแสดงให้เห็นผู้อ่านรายงานทราบว่าปัจจุบัน ฐานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างไร มี สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของทุนเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเดิมเท่าไร โดยงบดุลเป็นงบที่จัดทำจาก บัญชีหมวดสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของทุน

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการ จัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ข้อ 40 (2) “ให้กองทุนหมู่บ้าน จัดทำงบการเงินทุกหกเดือนเพื่อจะได้รับการทราบผลประกอบการของกองทุนหมู่บ้านโดยรวม” และ ข้อ 47 “กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำงบการเงินพร้อมทั้งรายละเอียดประกอบตาม

แบบที่คณะกรรมการกำหนดและส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับตั้งแต่วันสิ้นปีบัญชีของทุกปี”

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

แนวคิดเรื่องการควบคุมภายใน ได้มีการกำหนดไว้โดยหลายสถาบันและนักวิชาการหลายคนทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งแต่ละสถาบันและนักวิชาการแต่ละคนก็มีแนวคิดและให้คำจำกัดความของการควบคุมภายในไว้คล้ายๆ กัน ดังนี้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548:1-31) ในปี พ.ศ. 2528 คณะกรรมการที่เรียกว่า Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission หรือที่เรียกว่า COSO ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของสถาบันต่างๆ 5 สถาบันในสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งสหรัฐอเมริกา (American Institute of Certified Public Accountants หรือ AICPA) สมาคมผู้ตรวจสอบภายใน (The Institute of Internal Auditors หรือ IIA) สมาคมผู้บริหารการเงิน (Financial Executives Institute หรือ FEI) สมาคมนักบัญชีแห่งสหรัฐอเมริกา (American Accounting Association หรือ AAA) และสมาคมนักบัญชีเพื่อการบริหาร (Institute of Management Accountants หรือ IMA) ได้รวมตัวกันเพื่อศึกษาและหาทางปรับปรุงคุณภาพของการรายงานทางการเงิน เมื่อแรกก่อตั้งนั้น COSO เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนคณะกรรมการป้องกันการทุจริตจากรายงานทางการเงิน (National Commission on Fraudulent Financial Reporting) ของสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีส่วนก่อให้เกิดการทุจริตในการรายงานทางการเงิน

ในปี พ.ศ. 2535 COSO ได้ออกรายงานเรียกว่า COSO Internal Control Integrated Framework ซึ่งได้กำหนดความหมายและแม่บทของการควบคุมภายใน โดยได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายในไว้ว่า การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานที่เป็นผลมาจากการออกแบบโดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคลากรอื่นๆ ขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจได้อย่างสมเหตุสมผลว่า องค์กรจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน
2. ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน
3. การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบายที่ใช้บังคับองค์กรนั้น

จากคำจำกัดความของการควบคุมภายในของ COSO มีข้อสังเกตได้ดังนี้

1. การควบคุมภายในเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยคนในองค์กรเป็นผู้สร้างขึ้น คนในที่นี้ก็คือ คณะกรรมการขององค์กร ผู้บริหาร หรือบุคลากรอื่นๆ ผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กร ผู้บริหาร

ระดับสูงจะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดทิศทาง และอนุมัตินโยบายหรือรายการที่สำคัญ ดังนั้น คณะกรรมการฯ หรือผู้บริหารขององค์กร จึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน

2. การควบคุมภายในเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และแทรกเข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร หรือแฝงอยู่ในการดำเนินธุรกิจของผู้บริหารอย่างเข้ากันได้กับกระบวนการหรือกิจกรรมอื่นๆ ในองค์กร

3. การควบคุมภายในไม่ว่าจะได้รับการออกแบบมาดีเพียงใด ก็สามารถให้ความมั่นใจได้ในระดับที่สมเหตุสมผลเท่านั้น การควบคุมภายในไม่ได้เป็นหลักประกันที่สมบูรณ์ให้แก่กิจกรรมใดๆ เนื่องจากข้อจำกัดของการควบคุมย่อมมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นเอง แต่ผู้บริหารก็สามารถที่จะฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือระบบการควบคุมภายในที่ตนสร้างขึ้นได้

องค์ประกอบของการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO

1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม (Control Environment)

สภาพแวดล้อมของการควบคุม หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ซึ่งร่วมกันส่งผลให้เกิดที่ท่าขององค์กรที่มีต่อการควบคุมภายใน หรือทำให้บุคลากรในองค์กรให้ความสำคัญต่อการควบคุมมากขึ้น สภาพแวดล้อมของการควบคุมเป็นรากฐานที่มีผลต่อองค์ประกอบอื่นๆ ของการควบคุมภายในให้อยู่ได้อย่างมั่นคง ทำให้เกิดระเบียบวินัยซึ่งบุคคลต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งก่อให้เกิดโครงสร้างของการควบคุมที่จะตามมา

2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

ทุกองค์กรย่อมต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลากหลายรูปแบบ ความเสี่ยงเหล่านั้นมีปัจจัยมาจากภายในและภายนอก จึงมีความจำเป็นที่ทุกองค์กรจะต้องมีกระบวนการประเมินความเสี่ยงเพื่อที่จะทราบได้ว่าในองค์กรมีความเสี่ยงอยู่หรือไม่ มีความเสี่ยงในหน่วยงาน กิจกรรม หรือขั้นตอนใดของงาน หรือในประเด็นใดบ้าง ความเสี่ยงที่มีนั้นอยู่ในระดับใด ทั้งนี้เพื่อกำหนดมาตรการ หรือวิธีการควบคุมที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เพื่อจัดการความเสี่ยงเหล่านั้น

ก่อนที่จะประเมินความเสี่ยง จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ณ ระดับต่างๆ ของกิจกรรม โดยวัตถุประสงค์เหล่านั้นจะต้องสอดคล้องกันและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์ได้แล้ว จึงตามด้วยการประเมินความเสี่ยง

การประเมินความเสี่ยง เป็นการระบุความเสี่ยง วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงที่จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และตามมาด้วยการกำหนดพื้นฐานในการที่จะจัดการความเสี่ยงนั้น หนึ่งเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ ลักษณะอุตสาหกรรม

กฎระเบียบ และสภาพการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงทำให้จำเป็นต้องมีกลไกในการจัดการกับความเสี่ยงบางอย่างที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วย

3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)

กิจกรรมการควบคุม หมายถึง นโยบาย มาตรการ และวิธีการต่างๆ ที่ฝ่ายบริหารนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า คำสั่งหรือวิธีการปฏิบัติต่างๆ ที่ฝ่ายบริหารกำหนดขึ้น ได้มีการปฏิบัติตาม และมีการดำเนินมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นในการที่จะจัดการกับความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้

กิจกรรมการควบคุมต้องมีอยู่ในทุกหน้าที่และทุกระดับภายในองค์กร กิจกรรมการควบคุมประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การอนุมัติ การมอบอำนาจ การตรวจทาน การกระทบยอด การสอบทานผลการดำเนินงาน การป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สิน และการแบ่งแยกอำนาจและหน้าที่

4. สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)

สารสนเทศมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ องค์กรจะต้องระบุนโยบายสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ และสื่อสารในรูปแบบและในช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะทำให้อุคลากรต่างๆ สามารถปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงได้

ระบบสารสนเทศก่อให้เกิดรายงานที่ให้อะเอียดซึ่งกันและกันทั้งข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลการปฏิบัติงาน และข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ ที่จะช่วยควบคุมให้ธุรกิจดำเนินไปได้ ระบบสารสนเทศนอกจากจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่เกิดภายในองค์กรแล้วยังมีข้อมูลภายนอก ได้แก่ เหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ภายนอกองค์กรที่จำเป็นต้องให้ความสนใจในทางธุรกิจ และเพื่อการรายงานต่อภายนอกองค์กรด้วย

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องกระทำในเชิงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง หรือจากล่างขึ้นสู่บน หรือการสื่อสารให้กระจายทั่วถึงทั้งองค์กร บุคลากรทั้งหลายควรจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง และต้องเข้าใจบทบาทของตนในระบบการควบคุมภายใน รวมทั้งความเกี่ยวเนื่องของกิจกรรมควบคุมต่างๆ ที่ตนต้องกระทำกับงานของบุคลากรอื่น บุคลากรจะต้องมีช่องทางที่สามารถสื่อสารข้อมูลที่มีความสำคัญไปยังผู้บริหารที่อยู่เหนือขึ้นไป นอกจากการสื่อสารภายในองค์กรแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับบุคคลภายนอก ได้แก่ ลูกค้า ผู้ขาย เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ถือหุ้นด้วย

5. การเฝ้าติดตามประเมิน (Monitoring)

ระบบการควบคุมจำเป็นต้องมี การเฝ้าติดตามประเมิน ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินระบบการควบคุมภายในในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งอาจกระทำโดยการประเมินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหรือแยกประเมินเป็นครั้งคราว หรืออาจรวมทั้งสองแบบเข้าด้วยกัน

การประเมินอย่างต่อเนื่องจะเกิดในช่วงของการปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ การควบคุมการปฏิบัติงานโดยผู้บังคับบัญชาและกิจกรรมใดๆ ที่บุคลากรต้องกระทำในขณะที่ปฏิบัติงาน รวมถึงกิจกรรมในทางการบริหารและการกำกับดูแลโดยผู้บริหารด้วย ส่วนขอบเขตและความถี่ในการประเมินแบบแยกประเมินนั้น ขึ้นอยู่กับการประเมินความเสี่ยงและประสิทธิผลของการประเมินแบบต่อเนื่อง จากการประเมินดังกล่าว ควรจะต้องมีการรายงานจุดบกพร่องของระบบควบคุมให้ผู้บังคับบัญชาทราบและถ้าเป็นประเด็นที่ร้ายแรงก็ต้องรายงานให้ผู้บริหารระดับสูงและคณะกรรมการขององค์กรทราบโดยด่วน

มัลลิกา ต้นหอม และอดิศักดิ์ พันธุ์หอม (2545: 55-57) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารจะครบวงจรหรือสมบูรณ์ที่สุดหากมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามแผนงานของผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องจากการควบคุมดูแลเป็นการตรวจสอบ ติดตาม การรายงาน การวัดและประเมินผล ซึ่งจะนำเข้าสู่วงจรของการวางแผนในลักษณะการปรับปรุง

ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว (2537 : 96) ได้อธิบายว่า ความสำคัญของการควบคุมในองค์กรใด ๆ ก็ตาม แม้ว่าจะมีการจัดโครงสร้างขององค์กร มีการวางแผนงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบมีการอำนาจการ มีการสอนงาน ฯลฯ แล้วก็ตามแต่ การปฏิบัติงานอาจไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ก็ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากความบกพร่องในหน้าที่การงานโดยไม่ได้เจตนา และบางครั้งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการบางอย่าง เช่น ความไม่สนใจในงาน การเจตนาที่จะกระทำผิด ฯลฯ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมเพื่อสร้างสรรค์องค์กร การควบคุมเป็นการบังคับหรือกำกับให้การทำงานต่าง ๆ เป็นไปตามแผนงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การควบคุมไม่ใช่การคอยจับผิดแต่เป็นการดูแลเพื่อให้มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ลักษณะของการควบคุมมีดังนี้

- 1) ดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกระบวนการที่กำหนดไว้
- 2) เป็นการประสานงานในการปฏิบัติงาน
- 3) มุ่งหมายให้การปฏิบัติงานตรงตามวัตถุประสงค์ นโยบายและได้มาตรฐาน
- 4) แก้ไขและขจัดปัญหาในการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุป การควบคุมภายในหมายถึง การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามแผนงานขององค์กรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องจากการควบคุมดูแลเป็นการตรวจสอบ

ติดตาม การรายงาน การวัดและประเมินผล ซึ่งจะนำเข้าสู่วงจรของการวางแผนในลักษณะการปรับปรุง เพราะแม้ว่าจะมีการกำหนดแผนงานชัดเจนเพียงใดก็ตาม อาจเกิดข้อบกพร่องในหน้าที่การงานโดยเจตนาหรือไม่ได้เจตนา การควบคุมจึงเปรียบเหมือนการป้องกันไม่ใช้การจับผิด

2.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง

อำเภอจอมทองเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นอำเภอขนาดใหญ่มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 200 ปี จัดเป็นอำเภอที่มีศักยภาพเทียบเท่าระดับจังหวัด เป็นศูนย์กลางความเจริญทุกๆ ด้านทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่อำเภอดอยหล่อ อำเภอสอด อำเภอแม่แจ่ม อำเภออมก๋อย อำเภอดอยเต่า อำเภอจอมทองเป็นอำเภอที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม มีภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการรองรับความเจริญจากจังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบกว้างระหว่างริมแม่น้ำปิงและน้ำแม่กลาง ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตมาโดยตลอด จนปัจจุบันมีลักษณะการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกลำไย ซึ่งถือเป็นรายได้หลักที่สำคัญของประชากร

เมื่อพิจารณาในเชิงของการลงทุนที่มีใช้เพียงประชากรในภาคการเกษตรเท่านั้นที่ต้องการงบประมาณในการลงทุนที่สูงขึ้น ประชากรในสาขาอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็มีความต้องการงบประมาณในการลงทุนที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน จากเหตุผลดังกล่าวกลุ่มกองทุนต่างๆ จึงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทกับประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้จัดตั้งขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลเมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งมุ่งเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อสร้างสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาความคิดริเริ่มให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เป็นการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสให้กับคนจน ได้เข้าหาแหล่งเงินทุน

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอจอมทอง ในปี พ.ศ. 2544 ภายใต้อำนวยการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับหมู่บ้าน และระดับอำเภอ เริ่มแรกได้มีกองทุนหมู่บ้านที่ได้ขึ้นทะเบียน จำนวน 86 กองทุน จากทั้งหมด 90 หมู่บ้าน มีเงินทุนที่ได้รับจัดสรรทั้งสิ้น 86 ล้านบาท

ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ขึ้นทะเบียนและได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 จำนวน 103 กองทุน จากทั้งหมด 103 หมู่บ้าน มีเงินทุนรวมทั้งสิ้น 150,077,300 บาท ประกอบด้วยเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล เงินที่ได้รับจากการเพิ่มทุน AAA เงินจากการต่อยอดจากสถาบันการเงิน เงินจากการต่อยอด การเพิ่มทุน โครงการเพิ่มทุน ระยะที่ 2 และเงินออมทรัพย์จากสมาชิกของกองทุน มีสมาชิกทั้งหมด 12,514 คน แบ่งเป็นเพศชาย 7,282 คน และเพศหญิง 5,232 คน วัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืมเงิน เพื่อให้นำไปประกอบอาชีพทางด้านเกษตร อุตสาหกรรม ค้าขาย งานช่าง งานบริการ รวมถึงการให้กู้ยืมในกรณีบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการจัดชั้นมาตรฐานกองทุนที่มีการบริหารจัดการที่ดี (AAA) จำนวน 26 กองทุน ได้แก่

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการจัดชั้นมาตรฐานกองทุนที่มีการบริหารจัดการที่ดี(AAA) ของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน (สทบ.)

ลำดับ	ชื่อกองทุน	หมู่ที่	ตำบล
1.	บ้านท่าศาลา	3	ช่วงเปา
2.	บ้านรวมใจช่วงเปา	11	ช่วงเปา
3.	บ้านแม่กลางป่าปู	1	คอยแก้ว
4.	บ้านสบแปะ	1	บ้านแปะ
5.	บ้านแปะ	4	บ้านแปะ
6.	บ้านห้วยทราย	5	บ้านแปะ
7.	บ้านท่ากอม่วง	10	บ้านแปะ
8.	บ้านสบแจ่มฝั่งซ้าย	11	บ้านแปะ
9.	บ้านโสมมะค่า	16	บ้านแปะ
10.	บ้านแท่นคำ	1	บ้านหลวง
11.	บ้านแม่กลาง	4	บ้านหลวง
12.	บ้านขุนกลาง	7	บ้านหลวง
13.	บ้านเมืองกลาง	11	บ้านหลวง
14.	บ้านปะห้วยเสือ	12	บ้านหลวง
15.	บ้านน้ำตกแม่กลาง	20	บ้านหลวง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อกองทุน	หมู่ที่	ตำบล
16.	บ้านห้วยม่วงฝั่งซ้าย	6	แม่สอย
17.	บ้านเชิงคอย	3	สบเตี๊ยะ
18.	บ้านทุ่งหมากหนุ่ม	5	สบเตี๊ยะ
19.	บ้านคางหาดนาค	7	สบเตี๊ยะ
20.	บ้านห้วยใจ	8	สบเตี๊ยะ
21.	บ้านหนองอาบช้าง	9	สบเตี๊ยะ
22.	บ้านห้วยม่วง	11	สบเตี๊ยะ
23.	บ้านคะนาคัน	15	สบเตี๊ยะ
24.	บ้านบน	16	สบเตี๊ยะ
25.	บ้านหาดนาค	17	สบเตี๊ยะ
26.	บ้านพุทธนิมิตร	18	สบเตี๊ยะ

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนผลการศึกษา รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคั้งนี้ สรุปรายละเอียดต่างๆ ได้ดังนี้

อรลักษณ์ วิชัยธรรม (2549) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารระบบการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาการบริหารระบบการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และการเปรียบเทียบการบริหารระบบการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีจำนวนสินทรัพย์รวม จำนวนสมาชิกกองทุน ประเภทกองทุน และระยะเวลาการดำเนินงานแตกต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือ เหนรัญญิกของกองทุน จำนวน 180 ราย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้วกับการมี การบริหารระบบการควบคุมภายใน โดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านกิจกรรมการควบคุม สำหรับ ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีทรัพย์สินรวม จำนวนสมาชิกกองทุน ประเภทของกองทุนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วเกี่ยวกับการบริหารระบบการควบคุมภายใน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ปาริชาติ มณีมัย (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการบริหารการเงินและการบัญชีของ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตพื้นที่จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหาร ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารการเงินและการบัญชี โดยใช้แบบสอบถามกับ กลุ่มตัวอย่างคือประธานกองทุนและคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่จัดทำบัญชีของกองทุน จำนวน 259 กองทุน ผลการศึกษาแนวทางการบริหารกองทุนพบว่า กองทุนส่วนใหญ่ใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกและให้สิทธิกู้ยืมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยมีการกำหนด ระยะเวลาการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นงวดๆ เพื่อให้มีเงินเข้าอย่างสม่ำเสมอ สำหรับ แนวทางการบริหารสินเชื่อ การอนุมัติการกู้ยืมจะให้ความสำคัญกับความสามารถในการชำระคืน และกำหนดให้มีผู้ค้ำประกันเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการให้กู้ยืม โดยคณะกรรมการกองทุนจะ ดำเนินการติดตามและควบคุมการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของสมาชิก รวมถึงดูแลและให้คำแนะนำ ในส่วนของ กระบวนการในการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินของกองทุน จะจัดทำตามรูปแบบที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด มีการจดบันทึกเหตุการณ์ทาง การเงินที่เกิดขึ้นตามหลักฐานในสมุดบัญชีทันที มีการสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินใน รูปของรายงานทางการเงินทุกสิ้นเดือนและสิ้นปีและรายงานดังกล่าวได้รับการตรวจสอบและ รับรองจากผู้สอบบัญชี

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการบริหารการเงินและการบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง คือ การผิคนัดชำระหนี้ของสมาชิก และคณะกรรมการกองทุนยังขาดความรู้และ ประสบการณ์ในการบริหารกองทุน